

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้างนี้จะแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อใช้หาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน และส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน **กรณีศึกษา** วิสาหกิจชุมชนคนรักการเกษตร “เอี่ยมเฮง” ตำบลกุดโบสถ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้น เพื่อให้สามารถครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การศึกษาจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน โดยอาศัย Multiple regression model ด้วยวิธี Ordinary Least Squares โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 - 2550 รวมทั้งสิ้น 40 ช่วงเวลา โดยอาศัยแนวคิดของ Leamer and Stern (1970) ได้แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาอุปสงค์ส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน คือ

$$\ln X_{th} = \alpha_0 + \alpha_1 \ln GDP_{ch} - \alpha_2 \ln P_{Xth} + \alpha_3 P_{maize} \quad (3.1)$$

โดย X_{th} คือ จำนวนอุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน

GDP_{ch} คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจีน

P_{Xth} คือ ราคาส่งออกมันเส้นของไทย

P_{maize} คือ ราคาข้าวโพด ซึ่งเป็นสินค้าทดแทนกันของมันเส้น

และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ยังพบปัจจัยอื่นที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน ดังนี้ ราคากากถั่วเหลือง ราคาน้ำมัน ปริมาณการผลิต

ปศุสัตว์ในประเทศจีน ตัวแปรหุ่นที่แสดงผลจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน กรณีสไทย-จีน สำหรับสินค้ากลุ่มที่มีการเร่งลดภาษีระหว่างกัน ภายใต้กลุ่ม Early Harvest หมวดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่ 07-08 และตัวแปรหุ่นที่แสดงความต้องการมันเส้นของประเทศจีนเพื่อผลิตสุราและเอทานอล

ดังนั้น แบบจำลองอุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน จะถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

$$\ln X_{th} = \alpha_0 + \alpha_1 \ln GDP_{ch} - \alpha_2 \ln P_{Xth} + \alpha_3 P_{maize} - \alpha_4 \ln P_{soy} + \alpha_5 \ln P_{oil} + \alpha_6 \ln GOV_{ani} + \alpha_7 FTA + \alpha_8 Alcohol + \varepsilon \quad (3.2)$$

โดย P_{soy} คือ ราคากากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นสินค้าประกอบกันของมันเส้น

P_{oil} คือ ราคาน้ำมันดิบดูไบ ราคาอ้างอิงในตลาดเอเซีย

GOV_{ani} คือ ปริมาณการผลิตปศุสัตว์ในประเทศจีน

FTA คือ ตัวแปรหุ่นที่แสดงผลจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน กรณีสไทย-จีน สำหรับสินค้ากลุ่มที่มีการเร่งลดภาษีระหว่างกัน ภายใต้กลุ่ม Early Harvest หมวดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่ 07-08

$Alcohol$ คือ ตัวแปรหุ่นที่แสดงความต้องการมันเส้นของประเทศจีนเพื่อผลิตสุราและเอทานอล

ε คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

โดยที่อุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน (X_{th}) หรือปริมาณการส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน ซึ่งสามารถหาข้อมูลได้จากสมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย (The Thai Tapioca Trade Association) ในหน่วยตัน (Ton) จะถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านรายได้ คือ ระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจีน (Gross domestic product: GDP) (GDP_{ch}) โดยใช้ Gross Domestic Product (Total) ของประเทศจีนที่คิดแบบ YTD (Year-to-Date) ซึ่งหาข้อมูลได้จากฐานข้อมูล CEIC ในหน่วยพันล้านดอลลาร์สหรัฐ (billion USD)

2. ปัจจัยด้านราคาสินค้า คือ ราคาส่งออกมันเส้นของไทย (P_{Xth}) โดยใช้ราคาสินค้าส่งออกตามมูลค่า เอฟ.โอ.บี. (Free on board: f.o.b.) ของไทย แทนการพิจารณาจากราคาสินค้านำเข้าตามมูลค่า ซี.ไอ.เอฟ. (Cost, insurance and freight: c.i.f.) ของประเทศจีน เนื่องจากมีความจำกัดในการหาข้อมูลของราคาตามมูลค่า ซี.ไอ.เอฟ. ของประเทศจีน และราคาตามมูลค่า เอฟ.โอ.บี. ของไทยสามารถใช้เป็นตัวสะท้อนทางอ้อมในราคาที่ประเทศจีนนำเข้าได้ เพราะมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากค่าประกันภัย ค่าขนส่ง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ค่อนข้างคงที่ และราคาตามมูลค่า เอฟ.โอ.บี. เป็นราคาที่ตกลงกันเบื้องต้นก่อนการทำการค้าแล้ว จึงสามารถใช้เป็นราคาพื้นฐานในการคำนวณได้ (ปรารภนา โสตาบรลู่, 2547) โดยหาข้อมูลได้จากสมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย ในหน่วยดอลลาร์สหรัฐ/ตัน (USD/Ton)

3. ปัจจัยด้านราคาสินค้าทดแทนกัน (Substitute goods) คือ ราคาข้าวโพด (P_{maize}) ซึ่งเป็นสินค้าใช้ทดแทนกันกับมันเส้นในการผลิตแอลกอฮอล์เพื่อผลิตสุราและเอทานอล และผลิตอาหารสัตว์ ในที่นี้จะใช้ราคาข้าวโพดในตลาดโลก เป็นตัวแทนราคาข้าวโพดในประเทศจีน สามารถหาข้อมูลได้จาก UNCTAD Handbook of Statistics 2008 ใช้ในหน่วยดอลลาร์สหรัฐ/ตัน (USD/Ton)

4. ปัจจัยด้านราคาสินค้าประกอบกัน (Complement goods) คือ ราคากากถั่วเหลือง (P_{soy}) ในการใช้มันเส้นเพื่อทดแทนข้าวโพดเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์นั้น เนื่องจากมันเส้นมีระดับโปรตีนและกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อการเติบโตของสัตว์ต่ำ การทดแทนระหว่างมันเส้นและข้าวโพดในการผลิตอาหารสัตว์จึงต้องมีการเพิ่มส่วนประกอบอื่นในอาหารสัตว์เพื่อให้มีระดับโปรตีนเท่าเทียมกับข้าวโพดก่อน โดยสูตรการทดแทน (อุทัย คันโท และคณะ, 2540) มีดังนี้

มันเส้น 0.87 ก.ก. + กากถั่วเหลือง 0.13 ก.ก. = ปลายข้าวหรือข้าวโพด 1 ก.ก.

หรือ มันเส้น 0.89 ก.ก. + ปลายป่น 0.11 ก.ก. = ปลายข้าวหรือข้าวโพด 1 ก.ก.

ในการศึกษานี้จะใช้ราคากากถั่วเหลืองในตลาดโลก เป็นตัวแทนราคากากถั่วเหลืองในประเทศจีน ซึ่งหาข้อมูลได้จาก UNCTAD Handbook of Statistics 2008 โดยจะใช้ในหน่วยดอลลาร์สหรัฐ/ตัน (USD/Ton)

5. ปัจจัยด้านราคาน้ำมัน (P_{oil}) เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศจีนในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ร้อยละ 10.3 ทำให้เกิดอุปสงค์ในปัจจัยการผลิตพื้นฐานเร่งตัวขึ้นมาก โดยเฉพาะน้ำมัน ที่เป็นปัจจัยการผลิตสำคัญในทุกกระบวนการผลิตมีราคาสูงขึ้นมาก โดยตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้น ราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้นถึง 3 เท่า เมื่อเทียบกับจุดสูงสุดในปี 2549 อย่างไรก็ตาม

แม้ในช่วงต้นปี 2550 จะปรับตัวลดลงบ้างและก็ยังคงอยู่ในระดับสูง จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ประเทศจีนซึ่งเป็นผู้บริโภคหลัก พยายามศึกษาหาพลังงานทดแทนที่สำคัญคือ เอทานอล โดยประเทศจีนได้ศึกษาค้นคว้าพืชที่เหมาะสมในการผลิตเอทานอล โดยเริ่มจากการใช้ข้าวโพดที่ปลูกมากในประเทศ และเริ่มทดลองนำเข้ามันเส้นจากไทย ปรากฏว่า มันเส้น ให้คุณสมบัติที่เหมาะสมกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับข้าวโพด (ณัฐกานต์ วรสง่าศิลป์, 2551) ดังนั้น ราคาน้ำมันเป็นอีกปัจจัยที่น่าจะมีผลความต้องการมันเส้นของประเทศจีน

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ราคาน้ำมันดิบดูไบ ณ ราคาอ้างอิงในตลาดเอเชีย เป็นตัวแทนราคาน้ำมันในประเทศจีน สามารถหาข้อมูลได้จาก Energy Information Administration (EIA) Official Energy Statistics from the U.S. Government โดยใช้หน่วยดอลลาร์สหรัฐ/บาเรล (USD/barrel)

6. ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตปศุสัตว์ในประเทศจีน (GOV_{ani}) กล่าวคือ หากปริมาณการผลิตปศุสัตว์ในประเทศจีนมีปริมาณสูงขึ้น แสดงว่าความต้องการอาหารเลี้ยงสัตว์ย่อมมากตามไปแล้ว ดังนั้น ความต้องการวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ก็มีความต้องการมากขึ้นไปด้วยเช่นกัน นั่นคือ มันสำปะหลังในรูปมันเส้นที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการทำอาหารสัตว์ โดยในการศึกษาครั้งนี้ใช้มูลค่าการผลิตรวม (Gross Output Value : GOV) ของภาคการเกษตรกรรมของประเทศจีน ซึ่งประกอบด้วยการเพาะปลูกในรูปทำนา ทำไร่และฟาร์ม, การทำป่าไม้, การเลี้ยงสัตว์และการทำประมง (Farming, Forestry, Animal Husbandry & Fishery : FF) โดยสามารถหาข้อมูลได้จากฐานข้อมูล CEIC โดยใช้ในหน่วยพันล้านดอลลาร์สหรัฐ (billion USD)

7. ตัวแปรหุ่นที่แทนผลจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน กรณีไทย-จีน สำหรับสินค้ากลุ่มที่มีการเร่งลดภาษีระหว่างกัน ภายใต้กลุ่ม Early Harvest หมวดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่ 07-08 (FTA) มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2546 โดยศึกษาเฉพาะพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่ 0714 คือ มันเส้น โดยกำหนดให้หลังจากข้อตกลงมีผลบังคับใช้สำหรับมันสำปะหลัง ในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ.2546 หรือ วันที่ 1 ตุลาคม 2546 กำหนดข้อมูลให้มีค่าเท่ากับ 1

8. ตัวแปรหุ่นที่แสดงความต้องการมันเส้นของประเทศจีนเพื่อผลิตสุราและเอทานอล (Alcohol) นั่นคือ ในปี พ.ศ.2543 ประเทศจีนเริ่มมีการนำเข้ามันเส้นจากไทยเพื่อทดลองผลิตแอลกอฮอล์ ซึ่งในระยะแรกแอลกอฮอล์ที่ผลิตจากมันสำปะหลังนำไปผลิตสุรา แล้วได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศเป็นอย่างดี ต่อมาเศรษฐกิจของประเทศจีนมีการขยายตัวทำให้เกิดอุปสงค์ในปัจจุบันการผลิตพื้นฐานเร่งตัวขึ้นมาก โดยเฉพาะน้ำมัน ที่เป็นปัจจัยการผลิต

สำคัญในทุกกระบวนการผลิตมีราคาสูงขึ้นมาก โดยในปี 2544 ราคาน้ำมันอยู่ที่ 24.47 ดอลลาร์สหรัฐ/บาเรล หลังจากนั้นราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้นประมาณ 3 เท่า เมื่อเทียบกับจุดสูงสุดในปี 2549 คือ 64.27 ดอลลาร์สหรัฐ/บาเรล จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ประเทศจีนหาพลังงานทดแทนน้ำมัน ซึ่งพลังงานทดแทนที่สำคัญคือ เอทานอล โดยประเทศจีนได้ศึกษาค้นคว้าหาพืชที่เหมาะสมในการผลิตเอทานอล พบว่า มันเส้นให้คุณสมบัติที่เหมาะสมกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับข้าวโพดในการผลิตเป็นพลังงานทดแทน (ณัฐกานต์ วรสง่าศิลป์, 2550) นอกจากนี้ประเทศจีนยังมีนโยบายผลิตเอทานอลที่ชัดเจน โดยในปี พ.ศ.2545 รัฐบาลกลางของประเทศจีนได้เริ่มต้นนโยบายสนับสนุนการพัฒนาพลังงานเอทานอลเพื่อใช้แทนน้ำมันสำหรับยานยนต์ และมีการบังคับใช้เชื้อเพลิงจากเอทานอล ในเขตที่มีการผลิตแอกออลส์จากมันสำปะหลัง ตั้งแต่เดือนมกราคม 2545 เป็นต้นมา (กรมการค้าต่างประเทศ, 2550) ดังนั้น ในการศึกษานี้จะกำหนดให้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 กำหนดข้อมูลให้มีค่าเท่ากับ 1 เนื่องจากเป็นปีที่ประเทศจีนเริ่มนำเข้ามามันเส้นเพื่อใช้ผลิตสุราและเอทานอลต่อไป

สมมติฐานในการศึกษา

1. ระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจีน (GDP_{ch}) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_{th}) กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจของจีนเกิดการขยายตัวส่งผลให้ระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจีนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความต้องการมันเส้นของประเทศจีนเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้อุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยเพิ่มขึ้น และในทางตรงข้าม หากเศรษฐกิจของจีนเกิดการหดตัว ส่งผลให้ระดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจีนลดลง ความต้องการมันเส้นของประเทศจีนลดลงด้วย ส่งผลทำให้อุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยลดลง
2. ราคาส่งออกมันเส้นของไทย ($P_{X_{th}}$) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้ามกับระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_{th}) ซึ่งเป็นไปตามกฎของอุปสงค์ (Law of Demand) กล่าวคือ เมื่อระดับราคาส่งออกมันเส้นเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความต้องการบริโภคมันเส้นลดลง ทำให้อุปสงค์การมันเส้นของไทยลดลง และในทางตรงข้าม เมื่อระดับราคาส่งออกมันเส้นลดลง จะส่งผลให้ความต้องการบริโภคมันเส้นเพิ่มขึ้น ทำให้อุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยเพิ่มขึ้น
3. ราคาข้าวโพด (P_{maize}) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_{th}) กล่าวคือ เมื่อราคาข้าวโพดเพิ่มขึ้น โดยที่ราคานำเข้ามันเส้นคงที่ จะส่งผลให้ความต้องการบริโภคมันเส้นเพิ่มขึ้น เพราะมันเส้นเป็น Substitute goods กับข้าวโพด ทำ

ให้ระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้นเพิ่มขึ้น และในทางตรงข้าม เมื่อราคาข้าวโพดลดลง โดยที่ราคานำเข้ามันเส้นคงที่ จะส่งผลให้ความต้องการบริโภคมันเส้นลดลง ทำให้ระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้นลดลง

4. ราคากากถั่วเหลือง (P_{soy}) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้ามกับระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_m) กล่าวคือ เมื่อราคากากถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น โดยที่ราคาข้าวโพดคงที่ ทำให้ความต้องการกากถั่วเหลืองลดลง ซึ่งกากถั่วเหลืองเป็น Complement goods กับมันเส้นในการผลิตอาหารสัตว์ ดังนั้นจะส่งผลทำให้ระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้นลดลงด้วย ในทางตรงข้าม เมื่อราคากากถั่วเหลืองลดลง โดยที่ราคาข้าวโพดคงที่ ทำให้ความต้องการกากถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น จึงส่งผลทำให้ระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้นเพิ่มขึ้นด้วย

5. ราคาน้ำมัน (P_{oil}) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_m) กล่าวคือ ถ้าราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น ส่งผลให้อุปสงค์ในพลังงานทดแทน คือ เอทานอลเพิ่มขึ้น ซึ่งมันเส้นเป็นวัตถุดิบที่สำคัญชนิดหนึ่งของเอทานอล จึงส่งผลให้ความต้องการมันเส้นเพิ่มขึ้น ทำให้อุปสงค์การส่งออกมันเส้นเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้าม ถ้าราคาน้ำมันลดลง ส่งผลให้อุปสงค์ในพลังงานทดแทน คือ เอทานอล ลดลง ทำให้ความต้องการมันเส้นลดลง ดังนั้นอุปสงค์การส่งออกมันเส้นย่อมลดลงเช่นกัน

6. ปริมาณการผลิตปศุสัตว์ในประเทศจีน (GOV_{ani}) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_m) กล่าวคือ ถ้าปริมาณการผลิตปศุสัตว์ในประเทศจีนเพิ่มขึ้น จะทำให้ระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้นเพิ่มขึ้น เนื่องจากมันเส้นเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ และในทางตรงข้าม ถ้าปริมาณการผลิตปศุสัตว์ในประเทศจีนลดลง จะทำให้ระดับอุปสงค์การส่งออกมันเส้นลดลง

7. ตัวแปรหุ่นที่แทนผลจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน กรณียุทธ-จีน สำหรับสินค้ากลุ่มที่มีการเร่งลดภาษีระหว่างกัน ภายใต้กลุ่ม Early Harvest หมวดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่ 07-08 (FTA) จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_m) กล่าวคือ การที่มันเส้นเป็นสินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก FTA ทำให้ราคานำเข้ามันเส้นถูกลงในสายตาจีน ดังนั้น อุปสงค์ต่อมันเส้นในประเทศจีนย่อมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้อุปสงค์การส่งออกมันเส้นเพิ่มขึ้นด้วย

8. ตัวแปรหุ่นที่แสดงความต้องการมันเส้นของประเทศจีนเพื่อผลิตสุราและเอทานอล ($Alcohol$) จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันกับอุปสงค์การส่งออกมันเส้น (X_m) นั่นคือ

หากความต้องการผลิตสุราและเอทานอลของประเทศจีนเพิ่มขึ้น จะทำให้ความต้องการมันเส้นซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตเพิ่มขึ้นตาม ดังนั้น อุปสงค์การส่งออกมันเส้นย่อมเพิ่มขึ้นด้วย

3.2 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

การศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน **กรณีศึกษา** วิชาหกิจชุมชนคนรักการเกษตร “เอี่ยมเฮง” ตำบลกุดโบสถ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อาศัยกรอบแนวคิดการปรับตัวของ John W. Bennett (1969) มาพิจารณาร่วมกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยไม่ใช้แบบสอบถาม และอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากแหล่งต่างๆ มาช่วยในการวิเคราะห์

กล่าวสำหรับ การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์ลุ่มลึก การสัมภาษณ์แนวลึก เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยไม่ใช้แบบสอบถาม จะมีแนวของข้อคำถามให้ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้สอบถามผู้ให้สัมภาษณ์ในลักษณะการเจาะลึก และต้องอาศัยความสามารถพิเศษของผู้สัมภาษณ์ในการค้นหารายละเอียดในประเด็นที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกมักจะศึกษาในประชากรกลุ่มเล็กๆ เช่น ผู้บริหาร นักการเมือง ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น โดยที่การสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นมิได้มุ่งหวังจะให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกคำตอบที่นักวิจัยคิดไว้ก่อนหรือสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียว แต่ต้องการให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น ให้คำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องและสถานการณ์ ตลอดจนความเชื่อ ความหมายต่างๆ อย่างลึกซึ้งในแง่มุมต่างๆ (สธัญ ภูคอง และอ้อมเดือน สดมณี, 2549) ดังนั้น จึงเหมาะสมในการนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ที่ทำการศึกษาเฉพาะวิชาหกิจชุมชนคนรักการเกษตร “เอี่ยมเฮง” เท่านั้น เพื่อให้ทราบถึงการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน

สำหรับการศึกษาคั้งนี้จะเลือกตัวอย่างที่เป็นสมาคมและเกษตรกรที่มีบทบาทด้านการผลิต และการค้ามันสำปะหลังไทย ดังนี้

1. สมาคมที่เกี่ยวกับมันสำปะหลัง 3 สมาคม ประกอบด้วย สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย, สมาคมโรงงานผลิตภัณฑมันสำปะหลังไทย และสมาคมโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายกสมาคม และผู้จัดการสมาคม รวม 4 ราย

2. เกษตรกร โดยเลือกเกษตรกรชาวไร่มันสำปะหลังที่รวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนคนรักการเกษตร “เอี่ยมเฮง” ตำบลกุดโบสถ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชน เลขานุการวิสาหกิจ และนักวิชาการเกษตรที่รับผิดชอบในพื้นที่ รวม 3 ราย

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถให้ความเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การส่งออกมันเส้นของไทยไปประเทศจีน